

דוח מבקר המדינה | תמוז התשפ"ד | יולי 2024

מערכת הביטחון

ההגנה על צירי התנועה באזור יהודה ושומרון

ההגנה על צירי התנועה באזור יהודה ושומרון

רקע

במרחב פיקוד המרכז (פקמ"ז), הכולל את אזור יהודה ושומרון (איו"ש), קיימים עשרות צירי תנועה העוברים בשטחי A¹, B² ו-C³. אורכם הכולל של צירי התנועה המשמשים ישראלים ופלסטינאים הוא כ-1,600 ק"מ. חלק מצירי התנועה הם צירים ראשיים, ובהם כביש 60 וכביש 90 (צירים לאורך השטח מדרום לצפון), כביש 1, כביש 443 וכביש 5 (צירי רוחב - ממערב למזרח).

האוכלוסייה הישראלית באיו"ש מונה כ-503,000 תושבים המתגוררים בכ-150 יישובים. האוכלוסייה הפלסטינית באיו"ש מונה כ-3 מיליון תושבים המתגוררים בכ-450 ערים וכפרים.

האוכלוסייה הישראלית הנעה בצירים באיו"ש סובלת זה שנים מפיגועי טרור ובכלל זה יידוי אבנים, זריקת בקבוקי תבערה והשלכת מטעני חבלה לעבר כלי רכב, פיגועי דריסה בתחנות הסעה וירי ממארב או מרכב הנוסע.

צה"ל באמצעות מפקד פקמ"ז, שהוא מפקד כוחות צה"ל באיו"ש, נושא באחריות הביטחונית והצבאית הכוללת, ובאחריותו גם לשמור על החוק והסדר הציבורי בשטח זה. אוגדת איו"ש היא הכוח הצבאי המרכזי הפועל באיו"ש וכפופות לה שש חטיבות מרחביות (חטמ"רים).

מנתוני פקמ"ז עלה כי מספר אירועי הטרור העממי (אירועים שאינם כוללים ירי) באיו"ש במהלך שנת 2022 הסתכם בכ-3,780 אירועים (בממוצע 315 אירועים בחודש), אשר 646 (17%) מהם היו אירועי הנחת מטענים וזריקת בקבוקי תבערה. חלקם בוצעו בצירים ראשיים שמשמשים תושבים ישראלים רבים. עוד עלה מנתוני פקמ"ז כי בשנת 2022 מספר אירועי הירי באיו"ש גדל פי ארבעה לעומת שנת 2021 (167 אירועים לעומת 41 בהתאמה) וכי במחצית הראשונה של שנת 2023 התרחשו 143 אירועים. 19 אזרחים ישראלים נהרגו עקב אירועי טרור שכוונו לצירים באיו"ש מתחילת שנת 2022 ועד סוף המחצית הראשונה של 2023, מהם 13 במחצית הראשונה של שנת 2023.

1 שטח A - שטחים ביהודה ושומרון, לפי הסכם הביניים, שבהם הועברה האחריות לביטחון הפנים ולסדר הציבורי לידי הרשות הפלסטינית. בשטחים אלו אסורה תנועת ישראלים.

2 שטח B - שטחים ביהודה ושומרון שבהם השליטה הביטחונית היא בידי ישראל וסמכויות הניהול האזרחי, ובכלל זאת האחריות לסדר הציבורי הן בידי הרשות הפלסטינית. שטח זה כולל יישובים כפריים פלסטיניים, שטחים פתוחים ושמורות טבע.

3 שטח C - שטחים ביהודה ושומרון שבהם צה"ל באמצעות פיקוד המרכז נושא באחריות ביטחונית מלאה, בכלל זאת בהיבטי ביטחון הפנים והסדר הציבורי. שטחי C שיעורם כ-60% משטח איו"ש. כל ההתייבויות הישראליות באיו"ש שוכנת בשטחי C.

במהלך הביקורת משרד מבקר המדינה שיתף את הציבור בתהליך הביקורת, בין היתר באמצעות הפצת שאלון בקרב כלל תושבי איו"ש, והשיבו עליו 5,236 תושבים.

ביקורת זו נערכה לפני פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", אולם ממצאי הדוח והמלצותיו מתחדדים ורלוונטיים ביתר שאת בעת הזו, ובפרט בראייה צופה פני עתיד.

נתוני מפתח

עלייה של

יותר מפי 5

במספר אירועי הירי לעבר כוחות צה"ל שנכנסו לערים פלסטיניות ב-2022 (138 אירועי ירי) לעומת שנת 2021 (25 אירועי ירי)

3,780

מספר אירועי הטרור העממי באיו"ש בשנת 2022

עלייה של

כ-330%

במספר אירועי הירי באיו"ש לעבר צירים ויישובים מינואר 2022 ועד יוני 2023 (310 אירועים) בהשוואה לשנים 2019-2021 (71 אירועים)

1,600 ק"מ

של צירים משמשים ישראלים באיו"ש (רובם בשטח C)

כ-14%

57%

ממשימות ההגנה בשלושת החטמ"רים שנבדקו (שומרון, בנימין ועציון) לא בוצעו לפי התכנון, בהן הצבת תצפיות, סיורים רגליים ורכובים, הצבת מארבים, הצבת מחסומים זמניים על גבי הצירים ואבטחת טרמפיאדות

שיעור ניכר

מהמחסומים

באיו"ש פתוחים ולא משמשים כמחסומים קבועים

3,322

מספר פעילויות לביצוע סיכול ומעצרים שביצע צה"ל באיו"ש בשנת 2022

מספר גדודים

תגברו את סדר כוחות (סד"כ) צה"ל באיו"ש נכון ליולי 2023, לעומת תגבור במספר כפול של גדודים ביולי 2022, במהלך מבצע "שובר גלים"

14 בלבד מתוך 19

אתרי ממסר שכללה התוכנית התלת-שנתית לשיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש הוקמו בפועל, נכון לדצמבר 2023 (74%), וזאת שש שנים לאחר המועד המתוכנן להשלמת יישום התוכנית

32 שנה

משך הזמן מייזום כביש עוקף חווארה ב-1992 ועד להשלמתו בשנת 2024. מינואר 2022 ועד ליוני 2023 התרחשו בציר העובר דרך הכפר חווארה 246 פיגועים

בלפחות 75%

מהאירועים המתועדים ביומן הקריאות של משטרת מחוז שומרון ויהודה של משטרת ישראל, זמני התגובה של שוטרי המחוז לא נמדדו או שהם מציינים רישום שאינו אמין

576 מיליון ש"ח

הוקצו לסלילת כבישים עוקפים באיו"ש ב-7 השנים האחרונות

24% בלבד

מהמשיבים לשאלון משרד מבקר המדינה שחוו אירוע ביטחוני בצירים, דיווחו עליו למוקד 100 של המשטרה. 75% דיווחו למוקד חירום 1208 של הרשויות המקומיות

81%

מתושבי איו"ש שהשיבו לשאלון משרד מבקר המדינה דיווחו כי הכיסוי הסלולרי בצירים באזור נסיעתם מספק במידה מועטה ובינונית

64%

מתושבי איו"ש שהשיבו לשאלון משרד מבקר המדינה העידו על שביעות רצון נמוכה מזמני ההגעה של משטרת ישראל לאירועים ביטחוניים בצירים

60%

מתושבי איו"ש שהשיבו לשאלון משרד מבקר המדינה דיווחו שתחושת הביטחון שלהם בתנועה בצירי איו"ש היא במידה מועטה

פעולות הביקורת

בחודשים דצמבר 2022 עד ספטמבר 2023 בחן משרד מבקר המדינה את נושא ההגנה על צירי התנועה באיו"ש והמענה לתושבים בעת אירוע ביטחוני בצירים, ובכלל זאת את הפעילות המבצעית של הגופים הנושאים במשותף באחריות לביטחון בצירים, את הפעילות להקמת כבישים עוקפים, את מענה התקשורת האזרחית באמצעות חברות הסלולר ואת המענה המודיעיני במרחב באמצעות "מרחב חכם".

הביקורת בוצעה במשרד הביטחון (משהב"ט); במטה לביטחון לאומי (מל"ל); בצה"ל; בפקמ"ז, במינהל האזרחי (מנהא"ז), באגף המבצעים (אמ"ץ), באגף התכנון (אג"ת), בזרוע היבשה (ז"י); בשירות הביטחון הכללי (שב"כ); במשרד התחבורה ובחברת נתיבי ישראל (נת"י), במשרד התקשורת, במשרד האוצר, במשטרת ישראל; מחוז יהודה ושומרון (מחוז ש"י), ובמוקדי חירום ברשויות מקומיות באיו"ש. בדיקות השלמה נעשו במשרד המשפטים, במשרד הבינוי והשיכון ובחברת מקורות.

במהלך הביקורת משרד מבקר המדינה שיתף את הציבור בתהליך הביקורת באמצעות קיום מפגשים עם קציני ביטחון (קב"טים) ורכזי ביטחון שוטף צבאיים (רבש"צים) מרשויות

מקומיות באיו"ש. שיתוף הציבור כלל גם הפצת שאלון בקרב כלל תושבי איו"ש ועליו השיבו 5,236 תושבים. צוות הביקורת בשיתוף מודיעין פקמ"ז והמרכז למיפוי ישראל השתמש במערכת GIS למטרת עיבוד הנתונים על מספר הפיגועים בכלל צירי איו"ש בשנים 2022 - 2023 ועיקרי תוצריהם של תהליכים אלו משולבים בדוח זה.

ועדת המשנה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת החליטה שלא להניח דוח זה במלואו על שולחן הכנסת אלא לפרסם רק חלקים ממנו, לשם שמירה על ביטחון המדינה ועל יחסי החוץ שלה, בהתאם לסעיף 17 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

שער ראשון: המענה המבצעי להגנה על צירי התנועה באיו"ש

תמונת המצב העולה מן הביקורת

סד"כ פקמ"ז - עלו פערים בהקצאת סד"כ בגזרת פקמ"ז בתקופות מסוימות.

שיעור העמידה במשימות ההגנה בחטמ"רים שומרון, בנימין ועציון באוגדת איו"ש - בביקורת עלה כי על אף מאמצי התגבור של הכוחות על פי פקודת "שובר גלים", ההסלמה באיומים בצירים איננה מקבלת את המענה המבצעי הנדרש, והדבר בא לידי ביטוי בקושי של שלושת החטמ"רים שנבדקו באוגדת איו"ש (שומרון, בנימין ועציון) לעמוד במשימות ההגנה אשר מאושרות מדי שבוע ברמת החטיבה. כך למשל, בתאריכים שנדגמו בשנים 2022 - 2023 לא בוצעו בין כ-14% לכ-57% ממשימות ההגנה של חטמ"רים אלה, הכוללות, בין היתר, הצבת תצפיות, ביצוע סיורים רגליים ובכלי רכב, הצבת מארבים, הצבת מחסומים זמניים בצירים ואבטחת טרמפיאדות. אי-עמידה במשימות אלו פוגעת ביכולת הכוחות להגן על התושבים בגזרת איו"ש מפני האיומים.

מדיניות צה"ל בנוגע למחסומים קבועים באיו"ש - מרבית המפגעים אשר ביצעו אירועי ירי בשנים 2019 - 2023 יצאו מהערים ג'נין (145 מפגעים), שכם (104 מפגעים) ורמאללה (72 מפגעים). בשנת 2023 חל גידול במספר הפיגועים אשר מקורם בעיר ג'נין, לעומת קיטון במספרם בערים האחרות. אין ביציאות מערים אלו מחסומים קבועים. בביקורת עלה כי מדיניות צה"ל בנוגע לרמת האפקטיביות של מחסומים קבועים כאמצעי הגנה, מתואמת בין האוגדה, הפיקוד והמטה הכללי (באמצעות חטיבת המבצעים). לדברי ראש חטיבת המבצעים בצה"ל, מדיניות זו כוללת מתן מענה מבצעי באמצעות הצבת מחסומים מזדמנים והסרה של מחסומים קיימים, והיא נבחנת באופן שוטף בהערכות מצב. עם זאת, לא ברור

אם העובדה כי שיעור ניכר מהמחסומים באיו"ש פתוחים ידועה לרמת המטכ"ל ולוועדת השרים לענייני ביטחון לאומי (הקבינט המדיני-ביטחוני).

עוד עלה בביקורת כי מדיניות צה"ל לגבי הצבת מחסומים קבועים באיו"ש המשתקפת מתוך עמדות פקמ"ז ואמ"ץ מבוססת על ניסיון עבר ועל תפיסה מבצעית הכוללת, בין היתר, התבססות על מודיעין והתרעה. עם זאת, במדיניות זו עלולים להתמשם סיכונים בהינתן כשל מודיעיני ובשל האירועים והממצאים הבאים:

- אירועי 7.10.23 שהובילו לפתיחת מלחמת "חרבות ברזל".
- מימוש פרויקט "חטמ"ר חכם" טרם הושלם.
- לא ברור אם העובדה ששיעור ניכר מהמחסומים באיו"ש פתוחים ידועה לרמת המטכ"ל.
- מרבית המפגעים אשר ביצעו אירועי ירי בשנים 2019 - 2023 יצאו מהערים ג'נין (145 מפגעים), שכם (104) ורמאללה (72), ואין מחסומים קבועים ביציאות מערים אלו.

סד"כ הנהגים באוגדת איו"ש למשימות הגנה על הצירים - בביקורת עלה כי שיעור האיוש של המצבה הפעילה של הנהגים באוגדת איו"ש (בניכוי חטמ"ר מנשה) ביחס לתקן הוא כ-80% בלבד, זאת עוד לפני הניכוי של נהגים אשר משתתפים במשימות שאינן מתוכננות כדוגמת מעצרים. יתרה מזו, התקן אינו משקף את הצרכים הריאליים של האוגדה בעקבות תגבור הסד"כ באיו"ש, שהביא לכך ששיעורו כמעט הוכפל. המחסור בנהגים פוגע במימוש משימת ההגנה ואינו מאפשר להגיע למיצוי אפקטיבי של התגבור שצה"ל משקיע באיו"ש.

עיקרי המלצות הביקורת

משימת ההגנה היא משימה מתמשכת המושפעת מאיום שיש היתכנות סבירה להתממשותו. בהינתן תמונת המצב של האיומים שהתמשו באיו"ש בשנים 2022 - 2023 מומלץ כי צה"ל יבחן את היקף הסד"כ הנדרש להגנה לאורך זמן בכלל שטחי איו"ש ובדגש על משימת ההגנה בצירים, ובהתאם לממצאי בחינה זו ולהערכתיו יקצה את הסד"כ הנדרש.

על פקמ"ז לבחון האם הסד"כ בגזרת הפיקוד יכול לעמוד במשימות ההגנה המוטלות עליו, וכמו כן על אוגדת איו"ש והחטמ"רים שומרון, בנימין ועציון לבחון את תהליך תכנון המשימות היוזמות ואת סיבות השורש לאי-העמידה בהן ולתת מענה לכך עם הפיקוד ואמ"ץ, זאת כדי לשפר את המענה ההגנתי בצירים, לרבות בהיבטי נראות בשטח, כדי לחזק את תחושת הביטחון של התושבים.

מומלץ כי מערך הגנת הגבולות בז"י בשיתוף פקמ"ז ימשיכו ויפעלו להגדלת שיעורו של האיוש הנדרש בהתאם לתקן של נהגים לגזרות המבצעיות בפקמ"ז כדי לאפשר לחטמ"רים למלא את המשימות הנדרשות להגנה על הצירים ובכלל זאת תוך מעקב והקפדה על שמירה על כללי הבטיחות בנהיגה. כמו כן מומלץ כי הם ישלימו את בחינת עדכון התקן בהתאם לצרכים המבצעיים ולשינויי הסד"כ באיו"ש ויפעלו לאיושם.

על צה"ל (אמ"ץ ופקמ"ז) לבחון מחדש כחלק מתפיסת ההגנה באיו"ש את המדיניות בנוגע להצבת מחסומים קבועים באיו"ש. כמו כן, על ראש הממשלה והקבינט המדיני-ביטחוני לקבל החלטה בנוגע לתפיסת ההגנה באיו"ש, ובכלל זה המדיניות בנוגע להצבת מחסומים קבועים באיו"ש.

שער שני: פעילות משטרת ישראל באיו"ש במסגרת הגנת הצירים

תמונת המצב העולה מן הביקורת

סד"כ מחוז ש"י של משטרת ישראל - סד"כ מחוז ש"י מונה 1,174 שוטרים, מהם 302 שוטרי סיור, שנותרים מענה בגזרה ששטחה 5,670 קמ"ר ושגרים בה כחצי מיליון תושבים ישראלים וכחצי מיליון פלסטינאים הנעים בצירים. מנתוני מטה משטרת ישראל עולה כי האופן שבו נמדד היחס בין גודל האוכלוסייה למספר השוטרים במחוז ש"י אינו משקף את המציאות נוכח העובדה שהמחוז נדרש לטפל גם בפלסטינאים הנעים במרחב איו"ש, בעיקר במסגרת עבירות פליליות בצירים ובהקשר של תאונות דרכים שבהם מעורבים פלסטינאים (בשטח C). מבחינת היחס בין שטח המחוז למספר השוטרים, מחוז ש"י נמצא במקום שישי מתוך שבעת המחוזות: במחוז ש"י כל שוטר אחראי בממוצע לשטח של 4.8 קמ"ר (רק במחוז דרום של המשטרה היחס גבוה במעט) לעומת 1.61-0.07 קמ"ר במחוזות האחרים. ליחס בין שטח המרחב שבאחריות המחוז למספר השוטרים של המחוז השפעה ישירה על זמן התגובה לאירועים שבמרחב המחוז. מצב דברים זה הן בהיבט גודל האוכלוסייה והן בהיבט גודל שטח המרחב שבאחריות מחוז ש"י יחסית למספר השוטרים שבמחוז, מקשה על מחוז ש"י במימוש ייעודו ובאכיפת החוק והסדר במרחב שבאחריותו.

רכבים ממוגנים במחוז ש"י של משטרת ישראל - 48% מתוך כלי הרכב הממוגנים העומדים לרשות מחוז ש"י, שהם 27% מתוך כלל כלי הרכב העומדים לרשות המחוז, לא היו תקינים. הדבר עלול להגביל או לסכן את הגעת כוחות המשטרה לאזורים מאוימים.

זמני התגובה של מחוז ש"י לאירועים בצירי איו"ש - בביקורת עלה כי שלא בהתאם לנוהל אגף המבצעים של משטרת ישראל, המשטרה אינה מודדת בשיטתיות את זמני התגובה של שוטרי המחוז ואת זמני הגעתם לאירועים. ב-75% לפחות מהאירועים המתועדים ביומן הקריאות של מחוז ש"י, זמני התגובה של שוטרי המחוז לא נמדדו (462 אירועים, ששיעורם 45% מהאירועים) או שהם מציינים רישום שאינו אמין, לדוגמה זמן ההגעה של הניידת למקום האירוע זהה לזמן יציאתה לאירוע (310 אירועים, ששיעורם 30%

מהאירועים). נתון זה מעלה חשש גם לגבי טיב הנתונים שנמדדו (25% מהאירועים). רישום לקוי וחוסר במדידת זמני התגובה לאירועים אינו מאפשר למשטרה לשלוט באירועים, לתחקר אותם וללמוד אותם לשם שיפור פעילותה. משיתוף הציבור עולה כי 64% מהמשיבים העידו על שביעות רצון נמוכה מזמני ההגעה של משטרת ישראל לאירועים ביטחוניים, ולעומת זאת 32% ו-26% מהמשיבים העידו על שביעות רצון נמוכה מזמני ההגעה של מד"א ושל כוחות צה"ל, בהתאמה. מנתוני המשטרה עולה כי כוחות המשטרה במחוז ש"י הגיעו באיחור ל-28.2% מהאירועים שבהם נשקפה סכנת חיים, ול-19.35% מהאירועים שסוגו ברמת חומרה גבוהה. התמשכות מצב זה עלולה לסכן את הציבור הנזקק להגנה.

פעילות מוקדי החירום 1208⁴ ברשויות המקומיות ומוקד 100 של משטרת ישראל - בביקורת עלה כי מוקד 1208 נתפס בצה"ל כמקצועי ונותן מענה טוב יותר לאזרח מאשר מוקד 100 בגלל ההיכרות הטובה שיש למוקד זה עם השטח, דבר המשפר את הכוונת כוחות הביטחון. כך עולה גם משאלון שיתוף הציבור ולפיו מקרב הנשאלים שחוו אירוע פח"ע בצירים בשנתיים האחרונות ודיווחו על כך, 75% דיווחו למוקד 1208 וכ-24% דיווחו למוקד 100. עוד עלה כי על אף הנחיית מפקד פקמ"ז משנת 2019 ולפיה יש להסדיר תפיסת הפעלה לעבודה המשותפת של מוקדי החירום, מוקד 100 והחטמ"רים, פקמ"ז לא גיבש תפיסה זו. עקב אי-גיבוש התפיסה ממשיכה המערכת הצבאית לפעול בנפרד מהמערכת האזרחית במסגרת אירועים ביטחוניים, והדבר עלול לפגוע באיכות המענה לאירועים אלו בשעת חירום.

גוררים במחוז ש"י - בביקורת עלה כי במהלך 18 חודשים בשנים 2022 - 2023 המשטרה ביצעה 161 גרירות של רכב שהפריעו לתנועה, וכי בחלקן (ב-42% מהן) בוצע רישום של לוחות הזמנים של הגעת רכבי גרר לשטח לאחר הוצאת קריאה ומעקב בנושא. אי-ביצוע רישום סדור פוגע ביכולת לבחון את אופן העמידה של החברה הנותנת למשטרה שירותי גרירה בתנאי ההסכם בנוגע לזמני הפינוי והגרירה של כלי רכב בכבישי איו"ש. דבר זה עלול להביא לחסימה ממושכת של צירי תנועה ובכך לסכן את באי הדרך עקב העיכוב ביכולת התנועה. סיכון זה של חסימה ממושכת של צירי תנועה עלה גם מתוך דבריו של ראש המועצה האזורית שומרון שציין כי לעיתים גרירת כלי הרכב מן הציר נעשית מטעם המועצה בשל עיכוב בהגעת הגרר מטעם המשטרה.

4 מוקד 1208 - המועצות האזוריות באיו"ש מפעילות מוקד חירום אזורי, בין היתר לצורך מתן מענה מהיר לאזרחים הנקלעים למצוקה (בטיחותית או ביטחונית) תוך כדי תנועה בצירי איו"ש.

עיקרי המלצות הביקורת

מומלץ כי המטה הארצי של משטרת ישראל יבחן את גודל האוכלוסייה הריאלי (ובכלל זה את גודל האוכלוסייה הפלסטינית הנעה בצירים) שאותו משרת מחוז ש"י ויבחן אם תקן כוח האדם והאמצעים תואמים לצורכי מחוז ש"י, בשים לב לשטח המחוז, על מנת לחזק את יכולות המחוז לעמוד במשימותיו.

מומלץ כי המטה הארצי של משטרת ישראל יחד עם מחוז ש"י יודאו כי המחוז עומד בזמני התגובה הנדרשים של שוטרי הסיור וכי המחוז מנהל רישום ומדידה מדויקים אודות זמני התגובה על מנת לחזק את הביטחון ואת אמון הציבור במשטרה.

מומלץ כי פקמ"י יגבש תפיסת הפעלה מבצעית בין-ארגונית למוקד 100, מוקד 1208 והחטמ"רים בהתאם להנחיית מפקד הפיקוד כדי להסדיר את החיבור בין שלושת הגורמים האמורים באופן שיעל את המענה לאירועי חירום באיו"ש.

מומלץ כי משטרת ישראל תעקוב אחר זמני הגרירה והפינוי של כלי רכב ברחבי איו"ש, תשפר את זמני הגעת כלי הגרירה ותוודא כי החברה הנותנת שירותים אלו למשטרה עומדת בתנאי ההסכם, זאת על מנת למנוע פקקי תנועה שעלולים לגרום לסיכון ביטחוני של הנוסעים בצירים.

שער שלישי: פרויקט "חטמ"ר חכם" כחלק מ"מרחב חכם" - הטמעה, מימוש ותחזוקה

"מרחב חכם" - הרעיון המבצעי של תפיסת "מרחב חכם" מושתת על מיצוי כלל המידע הנאסף ממגוון אמצעים במרחב איו"ש. היישום של תפיסת "מרחב חכם" ברמת מרחב החטמ"רים נקרא "חטמ"ר חכם".

תמונת המצב העולה מן הביקורת

 העברת מידע בין גופים מסוימים - בביקורת עלה כי קיימים פערים בהעברת מידע בין גופים מסוימים המעורבים בפרויקט, וזאת בניגוד לרעיון המבצעי של תפיסת "מרחב חכם" המושתת על מיצוי מידע.

 מימוש פרויקט "מרחב חכם" - בביקורת עלה כי מימוש פרויקט "מרחב חכם" טרם הושלם.

תחזוקת אמצעים שונים - בביקורת עלה כי טיפול בתקלות באמצעים מסוימים המצריכות מענה של חברות אזרחיות (טיפול בדרג ב') יכול להימשך מעבר לזמן הנקוב בחוזה התחזוקה עד לתיקון. אמצעים תקולים לאורך זמן פוגעים ביכולת למנוע פיגועים וביכולת לתחקר פיגועים לאחר התרחשותם, כפי שהתרחש בפיגוע ירי בשומרון - במהלך האירוע לא פעל אמצעי מסוים בצומת מסוים במשך זמן ניכר עקב אי-הגעת צוות מהחברה לטיפול בבעיה.

עיקרי הממצאות הביקורת

על הגופים המעורבים בפרויקט לבחון את הדרכים והאמצעים לשיפור העברת המידע ביניהם בהתאם לתפיסה שבבסיס "מרחב חכם".

נוכח המשך התלות בחברות אזרחיות, מומלץ כי צה"ל באמצעות פקמ"ז וגוף מסוים יפעל להשלמת עדכון נורמות השירות של חוזה התחזוקה והמענה של החברות האזרחיות בהתאמה לתפיסה המבצעית ולצרכים המבצעיים בשטח ויצמצם למינימום את משך המענה התחזוקתי לאמצעים מסוימים.

שער רביעי: תשתית תחבורתית באיו"ש

תמונת המצב העולה מן הביקורת

כבישים עוקפים באיו"ש: נכון למועד סיום הביקורת, אוגדת איו"ש הגדירה 12 צירים בחטיבות שנבדקו (בנימין, עציון ושומרון) כ"צירים אדומים" בשל מקרים חוזרים של פיגועים בהם. החלטת הממשלה המרכזית האחרונה מאז 2015 נתנה מענה באמצעות כבישים עוקפים ל-2 צירים מתוך 12 הצירים הללו.

בביקורת עלתה תמונה חמורה המעידה על התמשכות התהליכים עד לתחילת סלילתם של קטעי כבישים עוקפים לצירים העוברים ביישובים פלסטיניים ושאיננו בהם מאות אירועים ביטחוניים: סלילת כביש עוקף חווארה שאורכו 7 ק"מ, סלילת כביש עוקף אל-ערוב שאורכו 7.5 ק"מ והשלמת סלילתו של כביש בית אריה שאורכו כ-11 ק"מ.

• **סלילת כביש עוקף חווארה שאורכו 7 ק"מ** - העבודות לסלילת כביש עוקף חווארה, שייזמו החל בשנת 1992, והתב"עות שכללו אותו קיבלו תוקף בשנת 1993 ושוב בשנת 1999, הושלמו לאחר כ-32 שנה בשנת 2024 ובהיקף כספי של 387 מיליון

ש"ח. ביוני 2018 השלים משהב"ט את תכנון כביש עוקף חווארה. העיכוב הניכר בהקצאת התקציב על ידי משרד האוצר, בשילוב עם כמה גורמים: היעדר תקציב מדינה מאושר בתחילת שנת 2020, פניית משרד התחבורה להעברת האחריות לסלילת הכביש משהב"ט למשרד התחבורה, הסכמת משהב"ט לכך והעברת האחריות למשרד התחבורה בפברואר 2020 - כל אלה הביאו לדחייה נוספת בתחילת עבודות הסלילה לפברואר 2021, יותר משנתיים וחצי לאחר שמהב"ט כבר היה מוכן מהבחינה התכנונית לצאת למכרז. ייתכן שסלילת הכביש במועד מוקדם יותר הייתה משפיעה על מספר הפיגועים שהתרחשו בשנים האחרונות בציר זה ועל תוצאותיהם.

● **סלילת כביש עוקף אל-ערוב שאורכו 7.5 ק"מ** - מינואר 2022 ועד יוני 2023 אירעו בכביש 481 פיגועים, מהם 392 אירועי זריקות אבנים, 39 אירועי זריקות בקבוקי תבערה, 6 אירועי צמיגים בוערים בציר ו-44 אירועים אחרים. בביקורת עלה כי על אף הצורך הביטחוני, חלפו כ-9 שנים ממועד הנחיית שר הביטחון (שהב"ט) לצאת לתכנון מפורט של כביש עוקף אל-ערוב בשנת 2014 ועד לפתיחתו של הכביש בשנת 2023. עוד עלה כי משרד התחבורה באמצעות חברת נת"י סיים את התכנון של כביש עוקף אל-ערוב באורך 7.5 ק"מ ביוני 2020, כ-4.5 שנים לאחר המועד שבו העביר משהב"ט תקציב בסך 10 מיליון ש"ח להתחלת התכנון של הכביש (דצמבר 2015). זאת בעוד שתכנון של כביש באורך 7 ק"מ אמור לפי קביעת מנכ"ל נת"י להימשך כשנה וחצי. יתרה מכך, אף שנת"י הייתה ערה לכך כי התקציב בסך 10 מיליון ש"ח אשר הועמד לרשותה לתכנון לא יספיק להשלמת תכנון הפרויקט, רק יותר משנה לאחר הקצאת התקציב ותחילת התכנון, פנתה נת"י בפברואר 2017 להשלמת התקציב הנוסף הנדרש. כמו כן, גם לאחר שהועמדה לרשות נת"י יתרת התקציב, השלמה ל-29 מיליון ש"ח, חלפו עוד שנתיים וחצי עד שהיא השלימה את התכנון.

● **השלמת סלילת כביש בית אריה שאורכו כ-11 ק"מ** - בביקורת עלה כי מאז החלטת שהב"ט משנת 2014 לתכנן ולקדם את סלילת הכביש לבית אריה ועד אוגוסט 2023, לא חלה כל התקדמות ממשית בהשלמת סלילתו, וזאת למרות הצורך האזרחי והביטחוני בסלילת הכביש. החלטת ראש הממשלה ושר האוצר משנת 2017 על הקצאת משאבים לסלילת כבישים באיו"ש, לרבות 76 מיליון ש"ח המיועדים לסלילת כביש זה, מומשה על ידי משרד האוצר רק כשנתיים לאחר מכן ובאופן שלא אפשר למשהב"ט לממש את התקציב. הדחיות החוזרות ונשנות של הפרויקט ואי-העמידה בלוחות הזמנים פוגעים בביטחונם של התושבים הנוסעים בציר. עוד עלה כי אי-תקצוב ההשלמה ל-76 מיליון ש"ח על ידי משרד האוצר בשילוב דרישת נת"י לשינוי מהירות התכן והמחלוקת בין משהב"ט למשרד התחבורה לגבי הגורם המבצע - כל אלו גרמו לכך שנכון לנובמבר 2023 טרם פורסם מכרז לסלילת הכביש, אף שהתכנון המפורט של הכביש הסתיים בשנת 2020.

● **תאורת כבישים** - חברת נת"י אחראית לתכנון, לפיתוח ולתחזוקה של רשת הכבישים הבין-עירונית בישראל ובאיו"ש. פעילות התחזוקה כוללת, בין היתר, את התחומים האלה: תחזוקת מיסעות⁵, מעקות בטיחות, צביעת סימונים על הכביש, תחזוקת התאורה והשילוט

5 מיסעה - קטע כביש ודרך המשמש למעבר כלי רכב גלגליים ובייחוד כלי רכב מנועיים.

הנדרשים בהיבטי בטיחות. במסגרת מימוש אחריותה לתחזוקה בכבישים הבין-עירוניים פרסה נת"י בכבישי איו"ש מערך המונה יותר מ-20,000 גופי תאורה.

- בביקורת עלה כי על אף החשיבות הרבה שמייחסת נת"י לתיקון מהיר של תקלות תאורה (בתוך 24 שעות) ועל אף החשיבות הביטחונית והבטיחותית שבתיקונם המהיר כדי לשמור על רמת כשירות גבוהה של התאורה בכבישי איו"ש שבאחריותה, אין בידי נת"י אמצעי למדידת כשירות זו בזמן אמת, והיא תלויה בסוירים שנת"י מקיימת לצורך כך ובדיווחים על תקלות תאורה של באי הכבישים. בנסיבות אלו ייתכנו כשלים בתאורה לאורך כבישי איו"ש אשר לא יקבלו מענה.
- בביקורת עלה כי מיוני 2022 ועד מאי 2023 התקבלו במוקד נת"י 1,053 תלונות בנושא בעיות בתאורה בכבישי איו"ש. עוד נמצא כי לעיתים חולף זמן רב עד למתן המענה ולהסדרת המענה לתלונות על התאורה, והדבר עלול לגרום לסיכונים בטיחותיים וביטחוניים.
- במסגרת הליך שיתוף הציבור העלו רבש"צים תלונות בנוגע לתאורה בכבישי איו"ש, המקבלות משנה תוקף נוכח העובדה כי, לדבריהם, התאורה בצירים באיו"ש אינה רק מרכיב בטיחותי אלא גם מרכיב ביטחוני.

עיקרי הממצאות הביקורת

מומלץ כי אם הממשלה מחליטה על מימוש פרויקטי תשתיות תחבורה באיו"ש המחייבים פעילות ארוכת טווח ועתירת תקציב, על משרד האוצר, משרד התחבורה ומשהב"ט לעגן זאת בתוכנית רב-שנתית, מתוקצבת ומבוקרת כדי לוודא שהתוכנית ממומשת לאורך השנים. עוד מומלץ בעניין זה כי משהב"ט וצה"ל בשיתוף שרת התחבורה יבחנו תוכנית המשכית למתן מענה תשתיתי לסיוע בהגנה על ביטחון הנוסעים בצירים, ובכלל זה על ידי סלילת כבישים עוקפים נוספים. על תכנית זו להיות מגובה בתקציב שיעוגן בבסיס התקציב של המשרד האחראי למימושה כדי להבטיח את השלמת המענה התשתיתי באופן מיטבי.

מומלץ כי מנכ"לי משהב"ט והתחבורה בשילוב עם משרד האוצר יודאו כי היקף התקציב של כל פרויקט תחבורתי בעל חשיבות ביטחונית ועיתוי הקצאתו יתאמו לשלבי התכנון והביצוע המאושרים. אם המשרדים האמורים אינם עומדים בכך, מומלץ כי הם יערבו בנושא את משהב"ט ושר התחבורה, בפרט כשמדובר בצירים עוקפים לצירים אדומים אשר סלילתם אושרה בהחלטות ממשלה פרטניות. אי-הקצאת תקציב בעוד מועד מעמידה בסכנה את חייהם של הנוסעים בצירים אלו.

מומלץ כי משרד האוצר, משהב"ט ומשרד התחבורה יבצעו תחקיר עמוק לצורך הפקת לקחים ולייעול סלילתם של כבישים, ובייחוד כבישים בשטחי איו"ש הנדרשים לצורך הגנה על משתמשי הדרך ולשמירה על חייהם. כדי למנוע מחלוקות עתידיות שיש בהן כדי לעכב את סלילתם של כבישים בשטחי איו"ש ושל מרכיבי ביטחון שאמורים להשתלב בהם, על משהב"ט ומשרד התחבורה לסכם בדחיפות את סוגיית הגורם האחראי לפעולות אלה, המבצע והמממן אותם בהתאם ליתרונו היחסי של כל האחד מהגורמים. בפעולות אלה יהיה כדי לייעל את סלילת הכבישים ולצמצם את הסיכון בחיי אדם.

מומלץ כי המל"ל יעקוב, יבצע בקרה וידווח לממשלה על מימוש החלטותיה הנוגעות לביטחון התנועה בצירים באיו"ש. ככל שיש עיכוב במימוש החלטות אלו כתוצאה ממחלוקות שאינן מיושבות על ידי השרים הרלוונטיים, על ראש הממשלה ליישב מחלוקות אלו.

מומלץ כי משרד התחבורה באמצעות חברת נת"י, מתוקף יתרונו היחסי בביצוע פרויקטים של תשתיות תחבורה, יוגדר כגוף הביצוע של כבישים עוקפים באיו"ש המשמשים את הציבור הרחב. וכי משהב"ט באמצעות צה"ל, מתוקף אחריותו לביטחון התושבים והעוברים בכבישי יו"ש ומתוקף סמכותו לאישור תוכניות ותשתיות אזרחיות באיו"ש, יקבעו את הדרישות הביטחוניות, מוקדם ככל הניתן, על מנת שמשרד התחבורה ונת"י יתמחרו אותן במסגרת תמחור כלל הפרויקט ויערכו לביצוען.

נוכח העיכוב הרב בהשלמת כביש בית אריה והצורך הביטחוני הדחוף שעליו הצביע מפקד פקמ"ז בפברואר 2023, על משרד התחבורה ונת"י לקבוע כי סלילת הכביש תושלם בהקדם האפשרי, וכן עליהם לוודא כי הדבר נעשה.

מומלץ כי משרד התחבורה יוודא את המשך תקצובה של נת"י בהתאם לתוכניות כדי לאפשר כי לה להשלים את התקנת המרכזיות החכמות שיתריעו בכל פעם שמתרחשת בהן תקלת תאורה לאורך כבישי איו"ש ואת הסבת פנסי התאורה לתאורה חכמה. כמו כן מומלץ כי לאחר שתושלם התקנתה של מערכת זו ייקבע משרד התחבורה מדדים לרמת כשירות התאורה בכבישי איו"ש ויבוצע מעקב רציף אחר עמידתה של נת"י בהם.

לפריסתם של גופי תאורה לאורך צירי איו"ש חשיבות רבה, מהבחינה הבטיחותית והביטחונית. נוכח זאת יש חשיבות רבה למענה שנותנת נת"י, אשר מעניק תחושת ביטחון לבאי הדרך ויש בו כדי לצמצם סיכונים בטיחותיים. חוסר המידע הרציף בנוגע לכשירות גופי התאורה מביא לעיכוב במתן מענה תחזוקתי ובכך לסיכון משתמשי הדרך ולפגיעה בתחושת הביטחון שלהם. על נת"י לשפר את המעקב אחר התלונות המגיעות אליה בערוצים השונים, לוודא כי ניתן להן מענה מהיר ומיטבי וכן לשקף זאת לציבור לשם הגברת תחושת הביטחון.

שער חמישי: כיסוי סלולרי

תמונת המצב העולה מן הביקורת

פערי כיסוי סלולרי - 22 שנה לאחר שעמד מנכ"ל משהב"ט (בשנת 2001) על הפער בכיסוי סלולרי באיו"ש והנחה לפעול להשלמת פריסתו של מערך הסלולר באיו"ש בהקדם האפשרי עקב המצב הביטחוני באיו"ש, נכון לאוגוסט 2023 עדיין יש ברחבי איו"ש פערי כיסוי ניכרים ועקב כך רמת הכיסוי הסלולרי בצירי איו"ש עומדת על כ-70% בלבד.

תוכניות לשיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש - בביקורת עלה כי טרם הושלמה התוכנית התלת-שנתית להקמת אתרי תקשורת שהייתה אמורה להסתיים בשנת 2018, וזאת כתשע שנים לאחר שסוכמה בין משרד התקשורת לחברות הסלולר (בשנת 2015), ושש שנים מאז שמנכ"ל משהב"ט ומנכ"ל משרד התקשורת חזרו ותיקפו תוכנית זו (בשנת 2018). כמו כן, תוכנית זו הייתה חלקית וכללה רק 19 (68%) מתוך 28 האתרים הנדרשים לצורך השלמת פערי הכיסוי הסלולרי באיו"ש באותו המועד, כפי שהעלה קצין מטה (קמ"ט) תקשורת במנהא"ז. הקמתם המאוחרת, נכון לדצמבר 2023, של 14 אתרים (74% מהאתרים שנכללו בתוכנית התלת-שנתית ו-50% מהאתרים שעלה צורך בהקמתם) עלולה לפגוע ביכולת האזרחים לקבל מענה על אירועים ביטחוניים בצירי התנועה באיו"ש, ולשבש מענה מבצעי או רפואי.

השתלבות חברות הסלולר באתרי ממסר צבאיים לצורך שיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש - בביקורת עלה כי המענה שמקבלות החברות ב' ו-ג' על הבקשות לשלב הקמת אנטנות במתקני צה"ל נבדל מהמענה שמקבלת חברה א' על בקשות השתלבות - בקשות החברות ב' ו-ג' (6 ו-18 בקשות, בהתאמה) הגיעו לבחינת צה"ל ואושרו במלואן בתקופה שנבדקה. לעומת זאת קמ"ט תקשורת לא העביר את הבקשות של חברה א' לצה"ל באופן סדור ולפיכך הן לא נבחנו. בחלוף כחמש שנים לא השתלבה חברה א' בשום אתר מתוך 23 אתרי הממסר הצבאיים שבהם ביקשה להשתלב בשנים 2018 - 2023 לצורך שיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש. לשלושה אתרים מתוך 23 האתרים האמורים נתנה החברה מענה חלופי. פער זה מעיד על התנהלות לקויה של קמ"ט תקשורת, זאת לצד היעדר מתן מענה על הכיסוי הסלולרי באיו"ש, שאותו מפקד פקמ"ז הגדיר כצורך ביטחוני מציל חיים. עוד עלה כי לרשות קמ"ט תקשורת לא קיים נוהל או הוראה המסדירה את השתלבות חברות הסלולר באתרי ממסר צבאיים באיו"ש.

במענה לשאלון שיתוף הציבור שקיים צוות הביקורת ממשרד מבקר המדינה באפריל ומאי 2023 ציינו 4,314 (82%) מתוך 5,236 משיבים שהכיסוי הסלולרי באזור הנסיעה שלהם מספק במידה בינונית או מועטה. משתמע מכך שלא ניתן להוציא שיחה מהטלפון הנייד, וכשמתאפשרת הוצאת השיחה - היא משובשת או מקוטעת ולא ברורה.

פיקוח ואכיפה על חברות הסלולר - בביקורת עלה כי רק שש שנים וחצי לאחר שהעלה יועץ סגן שהב"ט את הצורך בגיבוש סנקציות כנגד חברות הסלולר בעקבות אי-עמידתן בתנאי רישיון, וכארבע שנים וחצי לאחר שהחלה עבודת המטה של קמ"ט תקשורת, יועמ"ש איו"ש ומשרד המשפטים, הבשיל תהליך זה לכדי יכולת להטלת סנקציות על חברות הסלולר באיו"ש. היעדר האכיפה מנציח את פערי הכיסוי הסלולרי באיו"ש שבגינם נשקף סיכון ביטחוני לנעים בצירים באיו"ש.

תוכניות עתידיות להקצאת תדרים - הקצאת תדרים באיו"ש למפעילים פלסטיניים עלולה לפגוע בכיסוי ובאיכות שירותי התקשורת שחברה ג' יכולה לספק באיו"ש.

מוקד החירום הרשותי 1208 - אפשרות נדידה - המועצות האזוריות באיו"ש מפעילות מוקד חירום אזורי, בין היתר לצורך מתן מענה מהיר לאזרחים הנקלעים למצוקה (בטיחותית או ביטחונית) תוך כדי תנועה בצירי איו"ש. מוקדים אלה, המזוהים כמוקד חירום 1208 (בהתאמה למספר החיוג למוקד), מקושרים לכלל גופי החירום: צה"ל, משטרת ישראל, מד"א וכב"ה. בביקורת עלה כי החלטת מפקד פקמ"ז במאי 2019 להפסיק את הפעילות לבחינת "נדידת שיחות חירום" למוקד 1208, שעשויה הייתה לשפר את זמינות המוקד לתושבים החוויים אירועי חירום בצירי התנועה באיו"ש, לא לוותה בפעולה משלימה לגישור על הקושי בהוצאת השיחות ולשיפור המענה לציבור, והדבר עלול להותיר את הנוסעים בכבישי איו"ש ללא יכולת תקשורת עם גורמי חילוץ והצלה במרחבים שונים באיו"ש.

עיקרי המלצות הביקורת

מומלץ כי קמ"ט תקשורת יפעל להסרת החסמים המעכבים את חברות הסלולר בהשלמת הקמתם של כל אתרי התקשורת שהוחלט להקים, כדי לשפר את הכיסוי הסלולרי באיו"ש ולצמצם את הסיכון בהתרחש אירוע ביטחוני או רפואי. ככל שייתקל קמ"ט תקשורת בקשיים נוספים, עליו להציף זאת בפני הגורמים הרלוונטיים - מנכ"ל משרד התקשורת, מנכ"ל משהב"ט ומתאם פעולות הממשלה בשטחים, כדי לקדם במהירות את שיפור הכיסוי הסלולרי.

על ראש המנהא"ז וקמ"ט תקשורת לפעול לקידום השתלבות כלל חברות הסלולר באתרי ממסר צבאיים כדי להביא לשיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש. במסגרת זו על קמ"ט תקשורת, בשיתוף אגף התקשוב ואגף התכנון (אג"ת) בצה"ל, לגבש נוהל ברור להגשת הבקשות להשתלבות באתרי ממסר צבאיים, לפרסמו ולפעול לפיו. מומלץ כי הנוהל יכלול מדדים ויעדים למשך הטיפול בבקשות וכי ראש מנהא"ז יבחן אותן באופן עתי. עד להשלמת הנוהל על קמ"ט התקשורת לפעול על פי תהליכי העבודה של אג"ת, אגף אמרכלות ונכסים (אמו"ן) ואגף התקשוב ללא התניה לקיומו של הסכם מקדים להעברת הבקשות. עוד מומלץ כי אג"ת, פקמ"ז ואמו"ן ישלימו בדחיפות את הנוהל להשתלבות חברות הסלולר באתרים צבאיים, הכולל מתן מענה לבקשות מכלל חברות הסלולר תוך פרק זמן מוגדר וזהה ופיצו אותו לחברות הסלולר ולקמ"ט התקשורת.

מומלץ כי ראש המנהא"ז באמצעות קמ"ט תקשורת יסייע לחברות הסלולר לפעול לשיפור הכיסוי הסלולרי באיו"ש, ובמידת הצורך, משנכנס לתוקפו צו העיצומים, יפעיל סנקציות על חברות הסלולר אשר אינן עומדות בתנאי רישיון באיו"ש.

מומלץ כי משרד התקשורת ישלים את הבדיקה אותה החל לבצע ויוודא כי הכיסוי הסלולרי בצירי איו"ש לא ייפגע כתוצאה מהקצאת התדרים למפעילים פלסטיניים באופן שימנע הוצאת שיחות ויסכן את הנוסעים בצירים.

מומלץ כי פקמ"ז בשילוב משטרת ישראל ישלימו את גיבוש התפיסה לגבי הפעלת מוקד 1208, ובכלל זה יסדירו את יחסי הגומלין בינו לבין מוקד 100 בתיאום עם משרד התקשורת.

מומלץ כי כל עוד יש פערי כיסוי סלולרי משמעותיים באיו"ש בכלל ובמוקדי סיכון בפרט, וכל עוד מוקד 1208 ממשיך להיות מוקד עבור התושבים, יפעל קמ"ט תקשורת בשילוב משרד התקשורת וחברות הסלולר להסדרת "נדידת שיחות" למוקד 1208. הדבר יאפשר לתושב אשר המכשיר הנייד שלו אינו נמצא בטווח הכיסוי של הרשת המשויכת לכרטיס הסיים המותקן בו להתקשר למוקד 1208 גם באמצעות רשת אחרת שאותה הוא מצליח לקלוט במכשירו ובכך לצמצם את הסיכון הכרוך בפערי הכיסוי הסלולרי.

יוזמת "מרחב חכם" - הביקורת מציינת כי תפיסת "מרחב חכם" ובתוכה ה"חטמ"ר החכם" משלבת יכולות טכנולוגיות מתקדמות לשם סיוע בלחימה מול הטרור במרחב איו"ש. תפיסה זו הביאה לשיפור באפקטיביות המבצעית במרחב פקמ"ז בדגש על החטיבות שבהן הוטמעה התפיסה. עם זאת, הפרויקט טרם הושלם.

מוקד 1208 - בביקורת עלה כי מוקד 1208 נתפס בצה"ל כמקצועי ונותן מענה טוב יותר לאזרח מאשר מוקד 100 בגלל ההיכרות הטובה שיש למוקד זה עם השטח, דבר המשפר את הכוונת כוחות הביטחון. כך עולה גם משאלון שיתוף הציבור ולפיו מקרב הנשאלים שחוו אירוע פח"ע בצירים בשנתיים האחרונות ודיווחו על כך, 75% דיווחו למוקד 1208 וכ- 24% דיווחו למוקד 100.

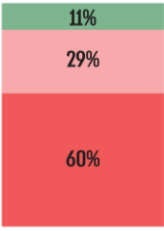

תחושת הביטחון האישי של תושבי אי"ש בצירי התנועה

רק **11%** מהתושבים חשים תחושת ביטחון בצירי התנועה של אי"ש בהיבט של פעילות חבלנית עוינת.

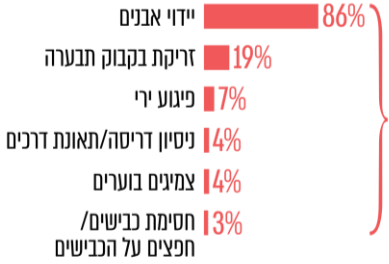
42% מדווחים שחוו אירוע חבלני בשנתיים האחרונות, בעיקר ידווי אבנים.

תחושת ביטחון אישי בתנועה בצירי אי"ש, בהיבט של פעילות חבלנית עוינת

■ במידה רבה ■ במידה בינונית ■ במידה מעטה

איזה סוג אירוע חוויית?

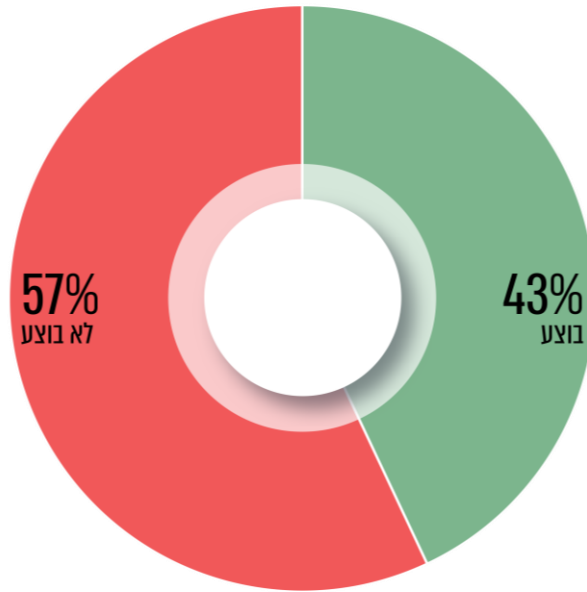
חוו אירוע חבלני בצירי התנועה באי"ש במהלך השנתיים האחרונות

■ לא ■ אירוע אחד ■ שני אירועים ■ שלושה אירועים או יותר

דגימת שיעור הביצוע של משימות הגנה יזומות בחטמ"ר
שומרון במועדים שונים במהלך 2022 - 2023

סיכום

האוכלוסייה הישראלית באיו"ש המונה כ-503,000 תושבים סובלת זה שנים מפיגועי טרור בצירי התנועה. מתחילת שנת 2022 חלה עליה במספר אירועי הפח"ע בצירי איו"ש אשר בהם נרצחו 19 אזרחים, מתוכם 13 במחצית הראשונה של 2023.

בביקורת עלה כי על אף התגבור של הכוחות בשטחי איו"ש, צה"ל לא עמד בכל משימות ההגנה אשר קבע לעצמו, וכי בתגבורי הכוחות הנוספים, לרוב לאחר התרחשותם של פיגועים, לא היה כדי לייצר את הביטחון הנדרש באופן עקבי ושיטתי. כמו כן עלה כי פרויקט "מרחב חכם" טרם הגיע למיצוי. עוד עלה בביקורת כי משטרת ישראל באמצעות מחוז ש"י אינה מספקת מענה מהיר ואפקטיבי לאזרחים, ומוקדי החירום הרשתיים נותנים את המענה החסר וזוכים לאמון רב יותר מהציבור.

בביקורת עלתה תמונת מצב חמורה המעידה על התמשכות התהליכים עד לתחילת סלילתם של קטעי כבישים עוקפים לצירים העוברים ביישובים פלסטיניים שבהם מתרחשים מאות אירועים ביטחוניים. עוד עלה בביקורת כי הכיסוי הסלולרי בצירי איו"ש לוקה בחסר, לרבות בקטעי ציר אשר סובלים מפיגועים באופן תדיר, וכי תכניות שונות אשר גובשו במהלך השנים לא הגיעו לכדי מימוש וכן לא קיימת אכיפה אפקטיבית מצד הגורמים המסדירים על חברות הסלולר להשלמת הכיסוי.

על המטה הארצי של משטרת ישראל יחד עם מחוז ש"י לוודא כי המחוז עומד בזמני התגובה הנדרשים לקריאות מהציבור ויבחנו את סוגיית כוח האדם העומד לרשות המחוז כדי לאפשר למחוז לעמוד במשימותיו, וכדי לשפר את אמון הציבור במשטרה. עוד מומלץ, כי נוכח התמשכות הזמן לסלילת הכבישים העוקפים שיש בהם כדי לצמצם את הסיכון לנוסעים בצירים, על משרד התחבורה בשילוב נת"י לבצע תחקיר מערכתי מקיף אודות סיבות השורש להתמשכות לוחות הזמנים ופיקו לקחים כדי להשלים סלילת כבישים דומים בעתיד בפרק זמן קצר יותר. עוד מומלץ בעניין זה כי צה"ל ומשהב"ט בשיתוף משרד התחבורה יבחנו תוכנית המשכית למתן מענה תשתיתי לסיוע בהגנה על ביטחון הנוסעים בצירים, ובכלל זאת על ידי סלילת כבישים עוקפים נוספים. בד בבד, על משרד התקשורת בשילוב המנהא"י לפעול באופן מיידי ואפקטיבי להשלמת הכיסוי התקשורתי בצירי איו"ש בכלל ובצירים האדומים בפרט בהתאמה לרישיונות שניתנו להפעלת רשתות סלולריות באיו"ש.

כדי לשפר את המענה ההגנתי בצירים ואת תחושת הביטחון של התושבים, על צה"ל לבחון את יכולת הסד"כ בגזרת הפיקוד לעמוד במשימות ההגנה ואת המדיניות בנוגע להצבת מחסומים קבועים באיו"ש. כמו כן מומלץ כי אוגדת איו"ש תבחן את תהליך תכנון המשימות היוזמות ואת סיבות השורש לאי-העמידה בהן ותיתן מענה לכך יחד עם פקמ"ז ואמ"ץ.

בהתייחסות המל"ל מאפריל 2024 לטיזת דוח הביקורת נמסר כי תפיסת ההגנה באיו"ש הוצגה ונדונה בקבינט המדיני-ביטחוני לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", וכן בקבינט ניהול המלחמה, וכי הנושא וקבלת החלטות בעניינו יידון בהמשך לפי הצורך. בהמשך לכך על ראש הממשלה והקבינט המדיני-ביטחוני לקבל החלטה בנוגע לתפיסת ההגנה באיו"ש, ובכלל זה המדיניות בנוגע להצבת מחסומים קבועים באיו"ש.

ביקורת זו נערכה לפני פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", אולם ממצאי הדוח והמלצותיו מתחדדים ורלוונטיים ביתר שאת בעת הזו, ובפרט בראייה צופה פני עתיד.

